

VÄÄRT JUUBELI- KINGITUS

• TEATER •

W. A. Mozarti oopereid pole RAT «Estonia» kavas palju olnud ning huvi kahe, žanrilt üsna erandliku helitöö vastu on suur. Seda enam, et lavastajat Ago-Endrik Kerget G. Rossini «Sevilla habemeajaja» eest RAT «Vanemuise» külalisena üliküüvalt hinnati. Tantsija, draamanäitleja ja -režissööri astumine ooperivalda on küllaltki intrigeeriv nähtus ning ega «Estonia» traditsioonidki «Vanemuise» loomelaadiga kattu. Oigustatud ootusärevoosile lisandus siiski väike kahtlus: kas 12-aastase Mozarti kirjutatud, naiivne, lavastuslikult vähepakkuv pastoraal «Bastien ja Bastienne» (1768) on ikka akadeemilise teatri väärieline? Või sobimiks laulumäng enam konservatooriumi (muusikakooli) ooperiklassi, kui Mozarti-õpetuse ABC parasjagu käsil?

18. septembri esietendusel pärinevad muljed kummutasid kõhkuse. A.-E. Kerge on loonud lihtsakoeliselt ja ajasuläheduselt võluva lavastuse tulvil pakatavat fantaasiat, stiilitunnetust ja väljenduselgust. Ideaalselt muusikasse seatud liikumine, vanaaegne maneerlikkus poosides, žestides, kõnes, kujude vormimises ja misantsteenides (üksnes balletipositsioonis seismised on juba midagi väärti) kinnitavad A.-E. Kerge oskust ilma veiderdamisteta vaimukas ja üllatav olla.* Külalislavastaja taotlused kanduvad koos muusikaga osalistele üle, tekivad õige loominguilise suhte ning õpetavad ühes suunas vaatama. Eriti tahaks siinkohal esile tõsta Taisto Noort «Vanemuisest», kelle muusikaalsus, ilus ja värvikas hää, laitmatu tekstiandmine vokaalis ja proosatekstis, lavaline plastilisus ning kõne, laulu ja liikumise orgaaniline ühinemine panevad «näimeistri»

Colas' tõlgitsuskohase muigega paika. Tavalisest uue kandi pealt läheneb Rostislav Gurjev ilutsevale, raevukale ja õnnelikule Bastiennele, tehes seda enesestmõistetava kergusega nii laulus kui mängus. Eha Pärj tõlgitseb oma esimest osa, Bastienne'i meeldivalt, lavastaja soove saali kandvalt. Kuigi noore laulja häält motsartlikkuse nimetada ei saa, korvab paigutise raskepärasuse ja nüanssidevaeguse kindel ja täpne esitus koos hea tekstivaldamisega. Partneritevaheline kontakt püsib kolmikul tihel, ansambli laulule pole midagi ette heita.

Teisel esietendusel 20. septembril kaasa teinud Sirje Puura on igati armas Bastienne, kes võrdväärsete vastamängijate puhul veelgi enam õitsele puhkeks (täikati kipub sõnaselgus vokaalpartiis alt vedama). Paraku ei küüni Ants Kollo (Bastien) ja Rein Taidla (Colas) oodatud tasemeni. Teatrisaali täitnud publik jäi lavastuse hingusest ilma, sest kõike tehti igavpüüdlilikult ja puiselt, muutes kogu loo nükralt tüütavaks. Olu-korda ei leevendanud ka noorte lauljate rahuldav vokaalne külg (ilusa tämbriga R. Taidlal tuleb kahjuks hääle kandvusest puudu), laulumängu võti jäeti «ukse taha mati alla» ning kisimuse pastoraali vajalikkusest tõusis taas päevakorda. Kogemusteta lauljaid süüdistada ei saa, küll aga koosseisude kinnitajaid. «Bastien ja Bastienne» õigustab ennast vaid lavastusega adekvaatses esituses.

Kui liigutatavat lamburiidüllil kannab põhiliselt muusika, siis ühevaatuselisele komöödiiale «Teatridirektor» (1786) kirjutat helilooja üksnes avamängu ja neli vokaalnumbrit. Vallatut ja satiirilist lugu Mozarti-aegsest teatrielust tutvustab A.-E. Kerge n.-ö. lava poolt vaadatuna, olles ühtlasi G. Stephanie' algteksti töötleja. Kunagise päevakajalisuse kaotanud libreto vajas ülekirjutamist, mis ka kõigiti õnnestus. Igat sorti teravmeelsusi ja meigi teatriprobleemidega

seotud sententse pudeneb tekstist nagu küllusesarvest ning tänu sõnavaldamiselgusele jõuavad nad enamikul juhtudel publikuni.

Lavastus ise on täistulemusega leide pilgeni täis ning võib julgelt kinnitada, et sellist tulevarki pole «Estonias» ammuilma nähtud. Loomis-temperatuur püsib kõrge, staatilised momendid puuduvad, tegevustik kulgeb mitmes plaanis, osatäitjad ei välju rollidest. Koomikast ja satiirist põimitud karaktereist ja situatsioonidest hoolimata väldib A.-E. Kerge tühja naerutamist, igal nõksudevabal nukkel on oma mõte.

Mõni sõna lavastuse küsitavustest. Kas teatrisse tööd otsima tulnud artistide esitatud näidenditekatkendid ja nende juurde kuuluvad stseenid ei kipu puhuti venima? Võib-olla tasuks tempot veelgi tihendada? Värvikirevaist rollikujundustest jääb Operetti (Komöödiat) sümboliseeriv pr. Vogelsang väheütleavaks; lauljannade suhteil puuduvad teravnurgad; Buffi ründamine pr. Pfeili poolt «tapab» Franki — pr. Krone esimesi lauseid.

Andeka mõttekaaslase on A.-E. Kerge leidnud külalis-kunstnikus Riina Babitševas. Teatrisaali kujutav, mõlemat vaatus ühendav kullakarva vahekardin, sulejoonistusi meenutavad puud, tornid ja eriilmelised (!) lambad, mõtisklev Amor, kes nõidumise ajal lavalt minema tuiskab, valgustitega inglisesed ja palju muud ilmekat annavad pastoraalile näo. Kas dekoratsioonide koloriit Mozarti muusikaga ühte langeb, jääb maitseküsimuseks. Onnestunud võtte on I vaatusse kujunduse ületoomine II vaatusse, kus see vastavalt lavapoolsele tegevuskohale publiku poole tagakülje keerab ning illusoorse vaatesaaliga täieneb. Kostüümide ilus joon, värvid ja karakteriomasus rõõmustavad silma.

Me hindame Tõnu Kaljustet üldtunnustatud koorijuhina, mäletame B. Britteni las-

teooperi toredat dirigenti, ent Mozarti muusika pole talle ilmselt lähedane, mistõttu partituuri peenekoelisus, fraasinõtkus ja varjunditeküllus märgatavalt kannatavad. Kontakt lavaga ei haaku, valenoodid ja rütmilised ebatäpsused ootavad kõrvaldamist. Väikesest orkestrikoosseisust hoolimata esines I vaatuses lauljate katmist (20. septembril).

Võimeka lavastaja ja perspektiivitundelise pedagoogina on A.-E. Kerge suutnud osatäitjate õige valiku kõrval mitmeid estoonlasi (S. Puura, K. Karisma, R. Gurjev, H. Müllberg, V. Puura) harjumuslikest raamidest välja tuua, luues aktiivse, lavalt saali kiirgava loomeõhkkonna. Elatakse eranditult kõigjal, nii rambi ääres kui lava sügavikus, keskmelises osades ja tekstita pisirollides, mida lavastuses tegelikult polegi. Meenutagem vaid teatri vanemteenrite Harald Kardi tardedumud ükskõiksust ja Valdo Peetri nürimeelset visadust tööülesannete täitmisel koos meeste ootamatu muundumisega vaimustusest elevil melomaanideks.

Suurepärane on Karl Kalkun direktor Frankina. Oda-vale trikittsemisele lõivu maks-mata laseb ta tegevustiku isendast otsekui läbi, olgu siis tegu proosateksti, liikumise või mõtestatud pausidega. Franki vahenditu kaasaalamine näidendikatkendele ei unune niipea. Ahne, iseteadev, agressiivne ja kaval pr. Pfeil Helgi Sallo tõlgitsuses õigustab oma perekonnanime (Pfeil — nool): mis juba kord lendu lastud, see ka raudselt pidama jääb. Katrin Kumpuni särtsakus samas osas üllatab, kuid vajaks erinevamaid nüansse.

Katrin Karisma hingelise tragédieenne'i pr. Krone raukus, pateetika ja «puhta tundmuse» eest seismine on oskuslikult välja peetud ning küllap paljudele eakamatele teatrikülastajatele minevikku meenutav. Senisest veelgi mitmetahulisemalt võiks pr. Kronet kujundada Helgi Sallo, näitleja, kelle võimed ei vaja kommentaare. Sirje Puura ja Katrin Karisma pr. Vogelsang on ebel, labasevõitu, tantsujalgne ja kiirkõnekaadi uppuv «kerge žanri» esindaja. Veidi inimlikum,

(Järg 3. lk.)

1. OKT.
1981
2

Õpetaja
leht

VÄÄRT JUUBELIKINGITUS

(Algus 2. lk.)

kuigi samuti üliirutakas ja falsetile rajatud kõnemaneeer kaasneb Hans Mülbergi koomik Buffile, kes oma äraoleva ilme ja peenutseva hoiaku pr. Vogelsangile sekundeerimisel minetab. Poleks uskunud, et H. Mülbergis seda võrd sädelev ja lavakõnet valdav artist, parjul on.

Seniste rollidega võrreldes pakub Väino Puura (Buff) mõndagi uut. Töö A.-E. Kerrega on andnud tõhusaid tulemusi ning noor laulja läheb järjest lahtisemaks. Mis puutub sõnalisse külge, siis Abel-Kiire intonatsioonide matkimine varjutab mitut olulist ütlemist. Kalju Karask ja Arvo Laid kehastavad traagikust näitlejat hr. Herzi ilmse mõnuga (A. Laid küll veidi forsseeritult). Teatri metseen Eiler (Enno Eesmaa ja Endel Simmermann) jääb osatäitmiseks «üleüldse».

Margarita Voites ja Anu Kaal esitavad pr. Herzi arietta ja prl. Silberklangi rondo vokaalsel kõrgtasemel. Mängulisele küljele aitaksid rivaalit-

sevate primadonnade suurem diferentseeritus ning vaenukkuse rõhutamine omajagu kaasa. 20. septembri etendusel oli pitsivahtu peidetud nõelatorkeid, pilgusähvatusi ja põlglikkust pisut rohkem, kuid võimalusi leiduks veelgi. Vastasel korral piirduvad mõlema daami etteasted efektsete numbritega ning väljuvad lavastuslikust tervikust. Tiit Tralla ja Rostislav Gurjev täidavad raevutsevaid lauljannasid rahustava hr. Vogelangi partiid hästi — T. Tralla muheda koomikaga, R. Gurjev reserveeritumalt. Bufolikus vaidlustertsetis on hoogu, samuti kogu loo moraliseerivas, kunsti üllust ja üksmeelt ülistavas ansamblis, mille lõpu lauldakse saksa keeles.

Jah, kaalukas Mozarti-õhtu haarab ja pakub avastamisrõõmu, tekitades tänutunde nende vastu, kes «Estoniale» tema 75. juubeliks sellise väärt kingituse tegid, mida aga mõistmatu planeerimise tõttu vähemalt poolteise kuu jooksul kordagi ei näe.

HELGA TONSON

Margarita Voites, Rostislav Gurjev ja Anu Kaal komöödias «Teatridirektor».

Gunnar Vaidla foto